

Govor predsednika NSIOS - Boruta Severja

Spoštovani predsednik Republike Slovenije gospod **Borut Pahor**, spoštovani predsednik Državnega Zbora Republike Slovenije gospod **Igor Zorčič**, spoštovani predsednik Vlade Republike Slovenije gospod **Janez Janša**, spoštovani predsednik Sveta za invalide Republike Slovenije gospod **Dane Kastelic**, spoštovani vsi, ki spremljate današnjo obeležitev mednarodnega dneva invalidov, lepo pozdravljeni.

Slovenski invalidi želimo ob 3. decembru, mednarodnem dnevu invalidov, vzpodbuditi širšo družbo k boljšemu razumevanju tem povezanih z invalidnostjo, s temeljnimi pravicami invalidov in z vključevanjem invalidov v družbo. Pri tem želimo poudariti pomen osveščanja ob pozitivnemu dojemanju invalidnosti, predvsem pa polno vključenost invalidov kot enakopravnih in enakovrednih članov, ki dajejo pomemben prispevek k razvoju družbe.

Mednarodni dan invalidov je ob tem tudi priložnost za pregled stanja na področju uresničevanja človekovih pravic in življenja invalidov kakor tudi zavez iz Konvencije ZN o pravicah invalidov v Republiki Sloveniji.

V Sloveniji imamo morda celo najbolj progresivno rešitev na področju človekovih pravic in uresničevanja Konvencije, namreč Zakon o osebni asistenci. S stališča zagotavljanja enakih možnosti in varovanja osnovnega človekovega dostojanstva je ta zakon rezultat zgodovinskih prizadevanj celotnega invalidskega gibanja in rešitev, ki je vzor vsem našim evropskim partnerjem in primer zagovorništva civilne družbe ter zglednega sodelovanja predstavnikov invalidov in države. Osebna asistenca je prehodila dolgo pot od ideje prek pilotnih projektov in omejenega obsega do zakonske pravice, ki resnično omogoča neodvisno življenje. Neodvisnost v tem kontekstu ne pomeni le visoke funkcionalnosti, temveč se nanaša predvsem na samostojno, neodvisno sprejemanje osebnih odločitev.

Po drugi strani ostajajo nekatere ključne zaveze iz Konvencije še vedno neuresničene, oziroma niso omogočene na enakopraven in enakovreden način, vezane predvsem na dostopnost fizičnega okolja, prevoza in informacij ter komunikacij, enakost in nediskriminacijo, sodelovanje v političnem in javnem življenju, na obveznost temeljitega posvetovanja z invalidi in druge.

Posebej je pereč problem revščine med invalidi, tveganju so izpostavljeni v veliko večji meri, stopnja nezaposlenosti je v povprečju znatno višja, več kot 3.000 invalidov, ki prejemajo invalidsko pokojnino pa prejema celo manj kot 300 evrov mesečno, kjer je potrebo nemudoma pristopiti k iskanju rešitev in pripravi potrebnih zakonskih sprememb, tudi na področju pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

Kroničen ostaja problem informacijske in komunikacijske nedostopnosti. Kot družba smo v zadnjih dveh desetletjih naredili velik korak naprej na področju dostopnosti grajenega okolja in nujno je z enako energijo nasloviti nedostopnost javnega prevoza in predvsem nedostopnost informacij. Polno je potrebno uveljaviti določbe Zakona o izenačevanju možnosti invalidov, ki določajo dostopnost javnega prevoza. Ta določa, da morajo biti do leta 2020 avtobusni prevozi dostopni vsem, kar ni uresničeno, do 2025 pa tudi železniški javni prevoz. Podobno velja tudi za Zakon o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij javnega sektorja, ki zavezuje ponudnike spletnih strani k dostopnosti, a se ne uresničuje v celoti.

Govorimo o dostopnosti interneta, televizije in informacije nasploh, o dostopnosti vsebin ne glede na invalidnost oziroma funkcionalno oviranost. Na tem področju razvoj tehnologije ponuja izreden potencial, kar je potrebno polno izrabiti, prepočasi

pa se vzpostavlja tudi praksa pretvarjanja besedil v lahko berljiv format. Pri tem je potrebno omeniti, da enako kot prilagoditve grajenega okolja tudi te še zdaleč niso namenjene samo invalidom, temveč tudi starejšim, ki se soočajo s podobnimi težavami kot invalidi in drugim.

Ovire pri dostopanju do informacij in komunikacij je še dodatno poudarila pandemija. V času COVID-19 se je povečala diskriminacija invalidov na mnogih področjih, invalidi pa se v tem času soočamo z večjimi težavami kot ostali. Razkrila je velike pomanjkljivosti v podpornih sistemih, kakor tudi v sistemu zdravstvenega, socialnega varstva in drugje, kjer je potrebno pospešiti postopke deinstitucionalizacije in vzpostavljanja mreže podpornih storitev, tudi storitev dolgotrajne oskrbe. Posledice epidemije za duševno zdravje so zelo zaskrbljujoče, zato mora biti ena od prioritet tudi razmislek o politikah, ki bodo naslavljalte te stiske, bojimo pa se tudi posledic, ki se že odražajo v smislu večjih socialnih stisk in jih je potrebno nagovoriti. Ob tem je pohvalno, da so Vlada in pristojna ministrstva v sodelovanju z invalidskimi organizacijami v ukrepe za preprečevanje in odpravo posledic pandemije vključila invalide, invalidska podjetja in organizacije same, pri čemer je nujno, da se to nadaljuje tudi pri pripravi naslednjih ukrepov za omilitev posledic epidemije COVID-19, konkretno tudi pripravi sedmega PKP, kamor je potrebno vključiti tudi pomoč najbolj ogroženim invalidom. Posebej pa je potrebno tudi zagotoviti, da bodo invalidi in njihova podporna mreža vključeni in prednostno upoštevani pri pripravi nacionalne strategije cepljenja proti koronavirusu.

Zaostanki, pomanjkljivosti in težave pri izvajanju, oziroma neizvajanju Konvencije o pravicah invalidov in invalidskega varstva v Sloveniji so torej predvsem odraz premalo aktivne vloge države, kar je v svojem poročilu ugotovil tudi Odbor za pravice invalidov ZN. Država se je nezadostno odzvala na poročilo Odbora za pravice invalidov ZN o izvajanju konvencije v naši državi, ob dejstvu da mora v letu 2021 Združenim narodom podati uvodno poročilo, kjer se izkazuje izvedba in realizacija zahtev, opredeljenih v zadnjih ugotovitvah odbora. Opozarjamo na nujno takojšnje ukrepanje.

Pri tem je potrebno zagotoviti polno vključenost invalidskih organizacij ter zagotoviti financiranje, ki je za to potrebno. Pri tem z zaskrbljenostjo ugotavljamo, ob prihajajočem predsedovanju Evropski Uniji, da še niso zagotovljena sredstva za sodelovanje invalidov in NSIOS v evropskih institucijah, kar je praksa drugih držav, kakor tudi ne za sodelovanje v Evropskem invalidskem forumu, ki združuje evropske invalidske organizacije.

In nenazadnje, na vseh področjih je potrebno polno uveljavljanje načela »nič o invalidih brez invalidov« in invalide vključiti v vse postopke odločanja, ki se nas tičejo ter v največji meri upoštevati naša stališča in predloge, predvsem pri pripravi predpisov.

Toda na koncu dneva so zakoni samo minimum družbenih norm, enakovredno in enakopravno življenje vseh, da samostojno odločamo o sebi morajo postati stvar osnovne spodobnosti, nekaj kar se zagotovi ne zato, ker to od nas terja zakon, temveč zato, ker je tako prav.

Spoštovani, v imenu NSIOS ter v imenu invalidskih organizacij in invalidov, ki jih zastopamo se vam iskreno zahvaljujem za vašo podporo.

Vsem skupaj želim nadaljnjo uspešno delo, predvsem pa vse dobro in zdravo, v prepričanju da se drugo leto srečamo brez omejitev, ki jih prinaša epidemija.

Hvala!